

Vrede.Nu is een uitgave van vredesorganisatie IKV Pax Christi, het samenwerkingsverband van IKV en Pax Christi en verschijnt vier maal per jaar.

Europa special

De verf is nog niet droog

Over bestuurlijke samenwerking tussen de gemeente Putten en Servische gemeenten: bevordering van transparantie en het terugwinnen van het vertrouwen van de burger in een etnisch verdeelde samenleving is het doel.

▷ pagina 6

Terugblik op 2008

Wat waren de uitdagingen en de successen waar IKV Pax Christi vorig jaar mee te maken kreeg? Clustermunitie, Sporten voor Vrede, Irakese christelijke minderheden, de Georgisch-Zuidossetische dialoog en de Nacht van de Vrede.

▷ pagina 8 - 9

Alle kernwapens de wereld uit

De slogan is weer helemaal in. Hoe je in grote stappen Nederland, Europa en de wereld kernwapenvrij kunt maken. Teken het appel.

▷ pagina 14

Van waarheid naar vertrouwen

Hoe ga je om met het verleden? Dat is een lastige vraag in een gebied waar de wonden van de oorlog nog vers in ieders geheugen liggen. In een serie debatten tussen inwoners van gebieden die veel geleden hebben in de oorlog doet jurist en vredesactivist Vehid Sehic, begeleid door IKV Pax Christi, een poging om mensen hún waarheid te laten vertellen over de oorlog.

“**H**et vertellen van de waarheid is wat anders dan het vinden van de waarheid. Eerst moet je kunnen vertellen wat volgens jou de feiten en waar-

heden zijn van een gebeurtenis”, begint Sehic. Twee jaar na het vredesakkoord van Dayton (1995) heeft hij geprobeerd een Waarheids-en Verzoeningscommissie

op te richten in Bosnië Herzegovina, maar dat is stukgelopen op de onwil van politieke partijen, kerken en moskeeën. In Servië lukte het wel, maar de intenties

▽ De brug bij Mostar - Foto: Christian Bickel

van de politici daar waren niet op waarheid gericht. “Daarom proberen wij het nu van onderop, niet de elite aan het woord, maar de gewone burgers die vertellen wat zij meegemaakt hebben.”

Niet vergeten

De bijeenkomsten zijn geen alternatief voor het Joegoslavië Tribunaal. De rechtbank haalt niet alle feiten boven water, omdat nu eenmaal niet alles onderzocht kan worden. Soms zijn de getuigen of de daders al dood of zijn er andere redenen waarom zaken niet voor de rechter komen. Ook zijn de misdaden zo massaal gepleegd, dat op zoek gaan naar de verhalen achter de misdaden een zaak van iedereen is. “Als er echt strafbare feiten naar boven komen tijdens een discussie, dan is het aan de rechtspraak om daar wat aan te doen. We mogen niet vergeten wat er gebeurd is tijdens de oorlog. Daarom organiseren we ronde-tafelgesprekken waarbij we vertegenwoordigers van de media, van maatschappelijke organisaties en van politieke partijen en kerken bij elkaar brengen om hun verhalen te vertellen.” Het gaat daarbij niet alleen om het vertellen van het verhaal, maar ook om het herdefiniëren van gezamenlijk gedragen waarden en het werken aan vertrouwen tussen de verschillende bevolkingsgroepen. De rol van religieuze leiders is essentieel bij het vaststellen van gezamenlijke waarden. Daarom is het ook belangrijk dat zij zich publiekelijk uitspreken tijdens de bijeenkomsten. De organisatie van Sehic, het *Forum of Tuzla Citizens*, verdiept zich goed in de geschiedenis van de stad waar de bijeenkomst gehouden wordt. Wat waren de machtsverhoudingen, wie waren de spelers? IKV Pax Christi programmaleider Puco Danilovich begeleidt Sehic: “Mensen horen verhalen van de andere kant die ze nog niet eerder kenden, vanuit de kant van het maatschappelijk midden-

veld, van de media, van de religieuze leiders en van politici. Zo proberen we tot een gezamenlijke waarheid te komen.”

Dapper

Er zijn inmiddels al gesprekken geweest in Vukovar, Velika Kladusa en Mostar. Sehic: “Het is belangrijk dat mensen de moed hebben zich uit te spreken, zonder dat ze verketterd worden. Er moet bereidheid zijn van beide kanten om schuld te bekennen.” Danilovich: “Ik ben bij een bijeenkomst geweest waar een Kroaat vertelde over een Serviër die meer dan 150 Kroaten heeft gered. Mensen vertellen niet alleen over hun eigen helden.” Nog niet in alle gebieden wordt aan die voorwaarden voldaan, een geplande bijeenkomst in het Kosovaarse Mitrovica, is om die reden geen gesprek over waarheidsvertelling geworden. In de Bosnische stad Velika Kladusa was er wel openheid en vertelden mensen tijdens de bijeenkomst over concentratiekampen. Afsproken werd dat een team gaat uitzoeken hoe het zit met die kampen en dat er een aparte discussie komt over thema. Danilovich: “De discussies vind ik zelf nuttiger dan de speeches. In de discussie krijgen sprekers concrete vragen en kunnen ze er niet om heen die te beantwoorden.”

Vervolg

Alles wat gezegd is, maakt het *Forum of Tuzla Citizens* openbaar. Sehic organiseert vervolgbijeenkomsten waar de zaken worden uitgediept. De aanwezigen bepalen de onderwerpen waarover ze spreken. In 2009 zullen er twee ronde-tafelgesprekken in Bosnië zijn. In 2010 vindt een afsluitende bijeenkomst plaats om ervaringen uit alle voorgaande bijeenkomsten te delen. Daarop zal ook de rol van de toenmalige regering Milosevic aan de orde komen.

Foto voorkant: Foto van Pierre Crom (ANP)

Redactioneel

De nieuwe wind die waait vanuit de Verenigde Staten is tot nu toe inspirerend en vol uitdagingen. Het zet aan tot actie ook in het ‘oude’ Europa. De inauguratiespeech van Barack Obama geeft veel van onze partners weer hoop op een nieuw klimaat van vrede. Dialoog met Iran, met de Taliban, met Hamas mischien. Er dienen zich nieuwe mogelijkheden voor duurzame vrede aan. De rol die Europa of liever gezegd de Europese Unie, speelt op het wereldtoneel is vaak minder zichtbaar. Als vredesorganisatie die geworteld is in Europa, spreken we regelmatig de EU aan om meer daadkracht te tonen als vredesfactor.

Dat doen we bijvoorbeeld met het appel voor een kernwapenvrije wereld. Met grote stappen kunnen we er dit jaar voor zorgen dat uiterlijk in 2015 Europa kernwapenvrij is. Niet alleen defensiespecialist Ko Colijn is het met ons eens, ook Ruud Lubbers en andere prominenten spreken zich uit voor de totale afschaffing van kernwapens.

We begonnen 2009 met een wake voor Gaza. De vrede is nog ver weg.

Laten we hopen dat er dit jaar vooruitgang wordt geboekt om de vrede in het Midden-Oosten en de rest van de wereld met grote stappen dichterbij te brengen.

Helma Maas

Onze vredesdichter Eric van Hoof dichtte deze regels:

Geschenk aan Gaza

Er worden raketten bezorgd
In keurige pakketjes
Ingewikkeld, ingepakt
In metallic papier
Hanoeka in schuilkelders

En de kinderen
Van geweld
Worden terugbezorgd
In stalen luiers

Ergens in Gaza
Houdt een moeder
Een klein handje vast
En kijkt naar de maan
Door een nieuw gat in het plafond

Met vertrouwen richting vrede

Ze ontmoet voortdurend ‘inspirerende en moedige’ mensen, heeft een sterk verantwoordelijkheidsbesef en weet als geen ander om te gaan met politieke verschillen. Daria Nashat, programmaleider Zuidoost-Europa van IKV Pax Christi, werkt gedreven aan vredesinitiatieven in Kosovo. “Met vertrouwen kom je heel ver.”

Daria Nashat (33) groeit op in een Duits-Iraans gezin. Haar Iraanse vader komt op zijn 16e voor zijn studie naar Duitsland. Hij en haar moeder, die in de Duitse vredesbeweging actief is, sti-

muleren de vier kinderen te discussiëren over politiek aan de keukentafel. In het huis van de familie Nashat is iedereen welkom: familieleden en vrienden lopen af en aan. Zelf bezoekt ze ook vaak fami-

lieden in het buitenland. “Ik denk dat ik door deze opvoeding een breder wereldbeeld heb ontwikkeld. Ik heb geleerd gevoelig te zijn voor culturele en politieke verschillen en kan begrip opbrengen voor standpunten van anderen.”

△ Daria Nashat

Berlijn

De openheid en warmte van haar ouderlijk huis staat in schril contrast met haar omgeving; Daria en haar familie wonen in het sterk gemilitariseerde West-Berlijn. Op bezoek gaan bij haar grootouders in West-Duitsland heeft nogal wat voeten in de aarde. “Als kinderen waren we vaak bang bij de grensovergangen van West-Berlijn naar de DDR, met de kille wachttorens en bewapende grenswachters. We moesten er regelmatig uren wachten en waren opgelucht als we daar weg konden.” Op het stuk snelweg door de DDR, op weg naar West-Duitsland, stopt vader nooit.

Val van de muur

“Hoe kan een eenvoudige muur mensen zo van elkaar vervreemden, en zo angstig maken voor de ander?” Door de val van de muur in 1989 realiseert Daria des te meer de absurde situatie in Duitsland. Als 14-jarige gaat ze de dag van de val met haar klasgenoten naar de grensovergang. Een bijzondere gebeurtenis die grote invloed heeft op de rest van haar

▲ Daria groeide op met de Muur

leven. “De stad was stampvol. Mensen die elkaar nog nooit eerder gezien hadden, vielen elkaar in de armen, lachten en huilden samen. In de lucht hing een gevoel van vrijheid en verbondenheid met de ander. Wat was er toch gebeurd dat het zover had moeten komen?”

Al snel daarna weet Daria dat ze later politieke wetenschappen wil gaan studeren. “Hoe kon ik iets anders gaan studeren? Ik was een wereldverbeteraar geworden en wilde ooit, net als mijn oom, bij de VN werken. Ik was ervan overtuigd dat ik kon bijdragen aan een betere wereld.”

Actief burgerschap

Bij IKV Pax Christi doet ze niet anders. Daria ondersteunt als programmaleider Zuidoost-Europa lokale vredesactiviteiten in Kosovo en Macedonië. Ze verbindt die lokale activiteiten van partnerorganisaties met het politieke en strategische beleid in Den Haag en Brussel. Inzichten van lokale organisaties en dagelijkse zor-

gen van burgers moeten beter worden meegenomen in politieke besluitvorming. “Het bijzondere aan mijn werk bij IKV Pax Christi zijn de ontmoetingen met inspirerende en dappere mensen. In Kosovo en de rest van voormalig Joegoslavië is een hele generatie, die een decennium heeft verloren en alles opnieuw moet opbouwen. Ik ben onder de indruk hoe velen van hen dat doen. Ik wil hen steunen en aanmoedigen om door te gaan met hun actief burgerschap.”

Sinds de geboorte van haar dochter Jasmina is haar overtuiging om bij te dragen aan de samenleving alsmaar sterker. “Als moeder heb je een uitermate sterk gevoel voor verantwoordelijkheid en het beschermen van leven. Juist moeders kunnen een belangrijke rol in de maatschappij spelen, ook op professioneel gebied.”

Groot avontuur

Haar werk ziet ze als een ‘gekregen kans’ die ze met beide handen heeft ge-

grepen. Het is kenmerkend voor hoe ze in het leven staat: positief, dankbaar en vol vertrouwen. Deze houding bracht haar ver. Eerder werkte ze bij de Vluchtelingenorganisatie van de VN (UNCHR), de NAVO, het Stabiliteitspact voor Zuidoost-Europa in Brussel en in het Huis van Afgevaardigden in Washington. Ze belandde in die steden door het werk van haar man. “Samen besloten we de internationale kansen aan te grijpen. Dit was de beste beslissing ooit. Ik houd van verandering en nieuwe uitdagingen en heb altijd het vertrouwen gehad dat het goed zou komen. Deze ervaringen waren absoluut een verrijking.”

Haar toekomst zal hoe dan ook in het teken staan van vrede, veiligheid en maatschappelijke organisaties, al heeft Daria geen concrete ambities. “Ik leef nu en met vertrouwen kom je heel ver. Al weet ik niet waar de tocht heen gaat, ik weet wat mijn richting is. Zo blijft het een groot avontuur.”

De verf is nog niet droog

Een schilderij waarvan de verf nog niet droog is, zo omschrijft burgemeester Jan van Putten het recente oorlogsverleden waar gemeenten in de Servische gemeenten mee worstelen. Zijn eigen gemeente Putten op de Veluwe heeft ook de nodige ervaring op het gebied van oorlogstrauma's. Wie kent niet het verhaal van de razzia van Putten, waarbij huizen in brand werden gestoken en vrijwel de hele mannelijke bevolking van Putten weggevoerd werd naar concentratiekampen?

De gemeente Putten is door IKV Pax Christi niet gevraagd vanwege het oorlogsverleden, maar vanwege haar bestuurlijke kennis en ervaring in Oost-Europa. Naast de burgemeester zijn de stuwende krachten achter het gemeentelijk samenwerkingsproject gemeenteambtenaar Jaap Westhuis en wethouder Nico Gerritsen. Burgemeester Van Putten: "Jaap en ik hebben al vanaf 1993 ervaring in Oost-Europa, vooral met Roemenië. Burgers uit voormalige communistische landen hebben een groter wantrouwen tegen bestuur en overheid dan wij in Nederland. Ons doel is om de Servische gemeenten te helpen dat vertrouwen weer terug te winnen en de betrokkenheid van de burgers te vergroten."

Hoe voorkom je dat je te veel de Nederlandse normen oplegt?

"We willen hen niet vertellen wat ze moeten doen, maar hen voorleven hoe wij het doen", zegt Van Putten. Wethouder Gerritsen voegt eraan toe: "We hebben geen belerend vingertje. Dus wij zeggen vaak: Hoe denk je er zelf over?" Van Putten: "Democratie is niet alleen macht voor de meerderheid, maar respect voor de minderheid. We vragen onze Servische collega's dan ook vaak hoe ze er voor gaan zorgen dat ook minderheden een volwaardige plek krijgen in de gemeente. Zelf hebben we daar ook ervaring mee, wij hebben asielzoekers in Putten die een plek in onze samenleving krijgen."

△ De gedenkplaats voor de weggevoerde mannen uit Putten

Kun je ook van hen leren?

"Uit mijn ervaring in Roemenië weet ik dat mijn Roemeense collega anonieme brieven niet ongelezen in de prullenbak gooide. Hij las ze voor op de lokale tv en nam zo een hoop onrust weg. Daar heb ik veel van geleerd. We komen uit heel verschillende werelden. Ik heb de Servische delegatie geschokt door op de fiets naar het gemeentehuis te komen en met de kinderen naar sinterklaaskadootjes te zoeken. Dat waren ze niet gewend. Natuurlijk kunnen we over en weer leren van elkaar. Ik ben veel minder missionaris, we sluiten aan bij hun bestuurlijke manieren. Dus als in hun systeem de burgemeester veel macht heeft, sluiten onze adviezen daar op aan, maar we proberen hen wel voor te leven hoe ze de burgers meer bij hun plannen kunnen betrekken, wat bestuurlijke integriteit is en hoe belangrijk goede communicatie is."

Hoe was het bezoek van de delegatie aan Nederland?

"Ik heb nog nooit zo'n gemotiveerde club mensen gezien. Intellectueel van hoog niveau en velen spraken Engels. Ze wilden graag naar het Joegoslavië Tribunaal en we hebben veel met hen gesproken over het oorlogsverleden. Ook het verhaal dat wij al zo snel na de oorlog contact kregen met Duitse overheden, met name Ladelund, het concentratiekamp waar veel Puttenaren vermoord zijn, was een eye-opener."

Wat gaan jullie binnenkort doen?

"In mei faciliteert IKV Pax Christi een werkbezoek van een week naar Prijepolje en Priboj in Zuidwest-Servië. Met die twee gemeenten hebben we het meest contact. We gaan het hebben over de rol van het gemeentebestuur, hoe zorg je voor efficiënte bedrijfsvoering, hoe leg je verantwoording af? Verder hebben we het over interne communicatie en over vrijwilligerswerk. Veel van wat in Servië nu door maatschappelijke organisaties wordt gedaan, is bij ons onderdeel van het werk van de gemeente. Een gemeente moet voorwaardenscheppend zijn en erop letten dat particulier initiatief geen negatieve gevolgen heeft voor de bevolking. Mijn vrouw en de vrouw van de wethouder gaan mee om wat over vrijwilligerswerk toe te lichten. We hebben zó veel plezier in deze samenwerkingsrelatie dat we wel eens gekscherend tegen elkaar zeggen dat het een verslaving is."

Europadag: hoop op een betere toekomst

Nog geen vijf jaar na het einde van de Tweede Wereldoorlog sprak de Franse minister van Buitenlandse Zaken Robert Schuman de hoop uit dat er een Europese federatie voor het handhaven van de vrede zou komen. Op die dag, 9 mei 1950 die nu Europadag heet, gingen de aartsvijanden Frankrijk en Duitsland samenwerken. Nu vieren vooral jongeren in de landen op de Westelijke Balkan deze dag.

Europa is vandaag de dag dan wel geen federatie, maar nog steeds een vredesproject. Dat blijkt op de Balkan waar de pijn van de recente oorlogen nog duidelijk voelbaar is en de hoop op een betere toekomst als lid van de EU springlevend. Daarom wordt Europadag daar uitbundig gevierd, terwijl ze nog niet eens lid zijn van de EU of dat op korte termijn zullen worden. In Nederland hebben maar weinig mensen van Europadag gehoord, maar in Kosovo worden de straten in de hoofdstad Pristina afgezet voor jongerenmanifestaties met concerten en workshops. Het 'Our Future'-netwerk van IKV Pax Christi is op die dag extra actief.

Loesje op Europadag

Doordat veel inwoners van de Balkan de EU als een wondermiddel zien voor alle problemen, vergeten ze dat Europese eenwording een heel proces is. Om meer maatschappijkritische reflectie op gang te brengen grijpen de jongeren van Our Future Network Europadag aan om zelfbedachte Loesje slogans te verspreiden op straat in Kosovo. Want verandering begint bij kritische reflectie op de problemen in je eigen maatschappij. Op een 'kritisch-denken-creatief-schrijfkamp' discussiëren jongeren over de problemen in hun samenleving. De deelnemers van 2008 zagen de eeuwige focus op etniciteit als probleem voor hun maatschappij. Uit de slogan 'European identity: I am a citizen not an ethnicity' spreekt hun hoop dat een Europese identiteit dat zou kunnen helpen veranderen.

Niet alleen een feestje

Europadag wordt nu nog uitbundig gevierd in Kosovo. Toch neemt de kritiek op de EU toe in de Kosovaarse samenleving. Vijf van de 27 EU-lidstaten erkennen Kosovo momenteel niet als onafhankelijk land, wat hen niet in dank wordt afgenomen door de Albanese meerderheid van de bevolking. De Servische bevolking van Kosovo stuit het tegen de borst dat 22 EU lidstaten Kosovo juist wel erkend hebben. 'Europa' is inmiddels al bijna tien jaar in Kosovo zelf aanwezig. Eind vorig jaar nam de EU taken van de VN over met de

grootste en duurste missie ooit, genaamd EULEX. De EU moet er voor zorgen dat douane, politie en justitie op orde komen in Kosovo. Veel Kosovaren hebben genoeg van de buitenlandse inmenging. Slechts een kwart van de Kosovaarse bevolking oordeelt positief over EULEX.

Het zou kunnen knagen aan het enthousiasme voor toetreding tot de EU. Ook in andere Westelijke Balkanlanden zie je deze trend. In kandidaat-lid Kroatië, is slechts 29% van de bevolking positief over EU-toetreding. In Servië is de populariteit van de EU tanende door de kwestie Kosovo en de stagnatie in het toetredingsproces. Toch viert ook Servië Europadag.

In mei 2009 start voor vijftien nieuwe deelnemers het Our Future uitwisselingsjaar met een reis naar Kosovo en activiteiten op Europadag 9 mei. Meer informatie: www.ourfuturenetwork.nl

△ Jongeren van Our Future tijdens Europadag in Kosovo

Terugblik op 2008

IKV Pax Christi kijkt tevreden terug op het jaar 2008: een actief jaar met ingrijpende gebeurtenissen en ook succesvolle projecten. Een aantal resultaten op een rij.

Irak

Als een van de weinige Nederlandse organisaties steunt IKV Pax Christi vredesinitiatieven in Irak die de sociale en politieke stabiliteit van het land bevorderen. Op initiatief van IKV Pax Christi bezoekt een delegatie van Iraakse bisschoppen en andere kerkelijke leiders in juni 2008 Nederland om aandacht te vragen voor de nijpende situatie van christenen in Irak. In 2008 steunt de vredesorganisatie de productie van het bijzondere fotoboek *Baghdad Calling* van fotograaf Geert van Kesteren met foto's van Iraakse burgers en vluchtelingen. Van Kesteren wint voor het fotoboek de *Infinity Award in Photojournalism* van het International Center of Photography in New York. Foto: Geert van Kesteren.

Peace & Sports

IKV Pax Christi ondersteunt een groot sporttoernooi en vredesconferentie in Kapoeta, Zuid-Soedan in mei 2008. Nomadische krijgers uit het grensgebied tussen Soedan, Oeganda en Kenia komen bij elkaar om hun conflicten en mogelijke oplossingen daarvoor te bespreken. De zoektocht naar water en graasland leidt regelmatig tot geweld. Het roven van elkaars vee loopt soms zelfs uit op doodslag. De vredesconferentie probeert deze spiraal van geweld te doorbreken. IKV Pax Christi onderzoekt het verband tussen de migratie van nomaden en de escalatie van geweld in dit zeer gemarginaliseerde en moeilijk toegankelijke gebied.

Georgië

In augustus breekt er oorlog uit in Zuid-Ossetië, Georgië. IKV Pax Christi vraagt aandacht voor de burgers in Zuid-Ossetië, die onvoldoende stem krijgen in het geweld tussen Rusland en Georgië. Ook dringt de vredesorganisatie er op aan dat Nederland een actieve rol speelt door de mensenrechtenschendingen door zowel Georgië als Rusland, onder andere wegens het gebruik van clustermunities scherp te veroordelen. In december brengt IKV Pax Christi het burgerforum Zuid-Ossetië en Georgië weer bij elkaar. Er is weer ruimte voor gesprek.

Foto: Hollandse Hoogte.

Clustermunitie

In 2008 leidt IKV Pax Christi een grootschalige campagne tegen clusterbommen in Nederland en internationaal (Cluster Munition Coalition). De actie met een petitie, radio-spotjes en lobby richting leden van de Tweede Kamer heeft resultaat: in december 2008 ondertekent de minister van Buitenlandse Zaken Maxime Verhagen een verdrag voor een totaalverbod op clustermunities. Op de foto Miriam Struyk, IKV Pax Christi programmaleider Veiligheid en Ontwapening, met IKV-voorzitter Jan Pronk en generaal-majoor der mariniers (b.d.) Patrick Cammaert, na ondertekening van de petitie Stop Clustermunitie.

Nacht van de Vrede

Tijdens de Vredesweek 2008 organiseert IKV Pax Christi het evenement Nacht van de Vrede in Amsterdam. Het jongeren-evenement, met driehonderd bezoekers, is een groot succes aan de vooravond van de Internationale Dag van de Vrede. Tijdens de Nacht van de Vrede gaan jonge 'vredesvechters' in gesprek met professionals uit het veld van vrede en veiligheid, zoals Jan Pronk, en wordt voor het eerst de Nederlandse 'Vredesdichter' gekozen.

Ellende Gaza duurt voort

De onderhandelingen over een wapenstilstand tussen Israël en Hamas verlopen traag. Zolang de grenzen van Gaza dicht blijven, vindt er geen wederopbouw plaats en kan de economie zich niet ontwikkelen. Ondertussen blijft de bevolking afhankelijk van noodhulp.

“Om tot een eventueel vredesproces te kunnen komen moet de politiek van isolatie die tot nu toe op Hamas is toegepast, verlaten worden. Wij en onze partners staan in het vredeswerk voor politiek pluralisme, diversiteit, mensenrechten en democratie. Dat zal ook op de agenda moeten staan als er met Hamas wordt gesproken”, zegt Janne Kuik, programmaleider Israël en Palestina. Kuik heeft haar hoop gevestigd om gesprekken tussen Hamas en Fatah. Zij verwacht van zowel de Nederlandse regering als Europese Commissie de huidige politiek van isolatie te laten varen. Verontrustend zijn de berichten dat de politieke onderdrukking in Gaza tijdens de oorlog explosief is toegenomen. Ver-

schillende politieke tegenstanders, onder wie veel Fatah aanhangers, zijn tijdens de recente oorlog door Hamas geëxecuteerd, zo meldt Amnesty International in een onlangs verschenen rapport. Partnerorganisaties van IKV Pax Christi bevestigen dit.

IKV Pax Christi blijft druk uitoefenen op de Nederlandse overheid om zich in te zetten voor de burgers in Gaza. Zo organiseerde IKV Pax Christi de petitie ‘Stop Geweld in Gaza’ samen met United Civilians for Peace (UCP). De petitie werd in januari aangeboden aan Henk Jan Ormel (CDA), voorzitter van de Vaste Kamercommissie voor Buitenlandse Zaken. In totaal tekenden meer dan 5000 mensen de petitie.

▽ United Civilians for Peace overhandigt Henk Jan Ormel de petitie met, op dat moment, 3500 handtekeningen. Foto: UCP.

Column

Jan Gruiters (1956) is directeur van IKV Pax Christi

Europa verbindt mensen

“De wereldvrede kan niet gewaarborgd zijn zonder creatieve inspanningen die opgewassen zijn tegen de gevaren die haar bedreigen.” Met deze zin, uitgesproken op 9 mei alweer 59 jaar geleden, begon het werk aan een verenigd Europa. Een verenigd Europa als creatieve inspanning voor vrede.

De visie van de oprichters van Europa was duidelijk. Een verenigd Europa is onmisbaar voor vreedzame verhoudingen, meenden de Europese aartsvaders Schuman en Monnet. De uitdaging was immers: het tot stand brengen van solidariteit, het overbruggen van de tegenstellingen tussen Duitsland en Frankrijk, zo kort na de oorlog.

Het onder een hogere autoriteit stellen van kolen en staal was niet enkel bedoeld om de economische ontwikkeling te bevorderen. De kolen en staalproductie vormden het hart van de Franse en Duitse oorlogsindustrie waaruit zoveel dood en verderf was voortgekomen. Economische samenwerking moest een nieuwe oorlog niet enkel ondenkbaar maar ook onmogelijk maken en daarmee vrede garanderen.

De aartsvaders van Europa hebben zich van meet af aan laten leiden door internationale solidariteit en niet door nationaal eigen belang. Op 9 mei 1950 ging het niet alleen om de zes Europese landen die deel gingen uitmaken van de Europese Kolen en Staal Gemeenschap. Integendeel. “Europa zal met de toegenomen middelen de realisatie van een van zijn essentiële taken kunnen voortzetten: de ontwikkeling van het Afrikaanse continent.” En Monnet schreef: “De zes Europese landen zijn niet begonnen aan de grote onderneming om de muren neer te halen die hen scheiden, om vervolgens nog hogere muren op te richten jegens de buitenwereld. Wij verbinden geen staten, wij verbinden mensen.”

Vanwege de financiële crisis bezuinigen Italië en Ierland op de essentiële taak van Europa: ontwikkelingshulp aan Afrika. Andere landen overwegen hetzelfde. Juist nu Europa bedreigd wordt door een economische crisis, moet zij zich opnieuw creatief inspannen voor vrede en internationale solidariteit. Anders verliest Europa haar morele grondslag.

Europese Unie als vredesfactor

In juni zijn er Europese Verkiezingen en kiezen we wie ons zal vertegenwoordigen in het Europees Parlement voor de komende vijf jaar. In november herdenken we dat het twintig jaar geleden is dat de Muur gevallen is. Het is het symbool geworden van het einde van de Koude Oorlog. Is de vorming van de Europese Unie de beste manier om oorlogen te voorkomen?

Binnenkort brengt IKV Pax Christi een nota uit waarin leden uit het IKV bestuur beschrijven wat de rol van Europa voor vrede en veiligheid is. Bij de vorming van de voorloper van de Europese Unie stond interne veiligheid centraal. De Tweede Wereldoorlog lag nog vers in het geheugen en vrede tussen Duitsland en Frankrijk moest bestendigd worden. Kolen en staal, de grondstoffen voor de oorlogsindustrie, vormden de bindende factor. Langzamerhand verschoof de aandacht voor vrede naar economische samenwerking. Inmiddels denken we bij EU ook aan afspraken over mensenrechten. Daarom ook is toetreding van nieuwe landen tot de EU niet alleen een kwestie van economieën meer op elkaar aan te laten sluiten, maar moeten ze voldoen aan allerlei voorwaarden die horen bij de beginselen van een rechtsstaat.

Vrede en veiligheid

De uitbreiding van de EU van zes naar 27 staten heeft de stabiliteit binnen Europa vergroot, staat in de nota te lezen. Het bouwen van bruggen tussen de diverse culturen van de Unie, is een van de grote uitdagingen waar de EU tot nog toe goed in geslaagd is. Door het opschuiven van de buitengrenzen van de EU, zijn de relaties met de nieuwe buurlanden (Turkije, Oekraïne, Georgië) nadrukkelijker op de agenda gekomen en daarmee zijn ook thema's als vrede en veiligheid meer in beeld. In de oorlog tussen Rusland en Georgië (najaar 2008) trad de EU, onder Frans voorzitterschap, snel op. Zo werd er

een EU monitoringmissie ingesteld, waarin ook negen Nederlanders zitten. Ook is er meer aandacht voor gezamenlijk optreden in bijvoorbeeld Afrika. De EU heeft de afgelopen vijf jaar 21 operaties aangestuurd, binnen en buiten Europa; het ging om vijf militaire en 16 civiele operaties.

Eigen geluid

Met een nieuwe regering in de VS is de noodzaak groter om een eigen geluid te laten horen en een eigen Europese visie op buitenlands en defensiebeleid te ontwikkelen. In de nota staan voorbeelden die laten zien dat de Europese belangen niet gelijk lopen met de Amerikaanse belangen. De uitbreiding van de NAVO met

landen als Georgië en Oekraïne is er zo een. Ook de afspraken tussen de VS en Polen en de Tsjechische republiek over een anti-rakettenschield hebben tot ergernis geleid in veel EU-hoofdsteden.

In de nota spreekt het IKV bestuur steun uit voor de versterking van Europese militaire capaciteiten voor vredesoperaties. Daarbij moet dan wel de veiligheid van de burgers dáár centraal staan, met andere woorden: de *human security* moet leidend zijn. De EU dient zich bewust te zijn van haar roeping als vredesfactor.

Het rapport is in de zomer beschikbaar en via www.ikvpaxchristi.nl te downloaden of te bestellen.

Vredeswerkdag

Op zaterdag 9 mei organiseert IKV Pax Christi een Vredeswerkdag als voorbereiding op de Vredesweek 2009. Kom ook naar de Vredeswerkdag. Laat u inspireren door het vredesweekmotto 'Naar een nieuw klimaat van vrede' met lezingen, workshops en werkmateriaal.

NAAR EEN
NIEUW
KLIMAAT

VAN VREDE
V R E D E S W E E K 2 0 0 9

**IKV PAX
CHRISTI**   **19 - 27 september 2008**
www.vredesweek.nl

IKV Pax Christi, Postbus 19318, 3501 DH Utrecht, telefoon: 030 2333346, vredesweek@ikvpaxchristi.nl, giro 5146114

IKV-voorzitter Jan Pronk en president van Pax Christi Nederland, bisschop Ad van Luyn geven hun visie op het vredesweekmotto 'Naar een nieuw klimaat van vrede'. Hoe creëren wij een klimaat van vrede, op lokaal, nationaal, Europees en internationaal niveau? Wat is onze eigen verantwoordelijkheid in het

scheppen van een dergelijk maatschappelijk klimaat en hoe kunnen we hier gezamenlijk het beste vorm aan geven?

Als bezoeker van de Vredeswerkdag kunt u kennis maken met manieren om zelf in de Vredesweek (19-27 september) aan de slag te gaan. Er zijn praktische workshops, bijvoorbeeld over het organiseren

van een lokale activiteit en het aangaan van een dialoog. Inhoudelijke workshops geven verdieping, bijvoorbeeld over het vredesweekmotto, het conflict in het Midden-Oosten, de ontwikkeling van Europa en de geschiedenis en toekomst van kernwapens. Daarnaast is er voor u volop ruimte om ervaringen en tips met elkaar uit te wisselen. Ook kunt u als gast van de Vredeswerkdag deelnemen aan een vredeswandeling en het instuderen van een vredeslied.

De Liturgiekrant, met teksten, liederen en gebeden voor een viering in de Vredesweek, ligt op de werkdag klaar. Ook kunt u die dag werkmateriaal bestellen, zoals de poster van Len Munnik, een dvd met vredesactivisten over een nieuw klimaat in hun conflictgebied en het onderwijspakket voor kinderen van 4 tot en met 12 jaar met verhalen, liedjes en opdrachten. Met het werkmateriaal kunt u direct aan de slag tijdens evenementen en discussiebijeenkomsten tijdens de Vredesweek.

Wilt u zich tijdens de Vredesweek ook voor vrede inzetten? Organiseert u in uw de buurt of met uw kerk een evenement? Kom ook naar de Vredeswerkdag en laat u inspireren door anderen over het vredesweekmotto 'Naar een nieuw klimaat van vrede'. Neem een vriend of kennis mee naar de Vredeswerkdag. Aanmelden voor de dag is verplicht en kan via de meegepaste antwoordkaart of op de website www.vredesweek.nl.

De Vredeswerkdag op zaterdag 9 mei is van 10.30 tot 16.00 uur. De dag start in de Catharijne Bioscoop in het winkelcentrum Hoog Catharijne in Utrecht en heeft een vervolg in het naastgelegen kantoor van IKV Pax Christi en het vergadercentrum Meeting Plaza. Meer informatie is te vinden op de website: www.vredesweek.nl.

NAAM: Theo Berendsen

LEEFTIJD: 55 jaar

PLAATS: Doetinchem

LID SINDS - Eind 1978. Ik las in de krant over een bijeenkomst met Mient-Jan Faber in Zevenaar en daar ben ik toen naar toe gegaan.

Ik steun IKV Pax Christi

ACHTERGROND - Leraar basisonderwijs en theoloog. Vredeseducatie ligt me zeer na aan het hart.

WAAROM - Ik had mijn vervangende dienstplicht gedaan en was door een preek van de pastoor geïnspireerd om zelf wat te gaan doen. Ik heb toen de lokale IKV-kern Doetinchem opgericht, zelf een affiche gemaakt en een bijeenkomst georganiseerd. Het was in de tijd van de campagne tegen kernwapens echt dagelijks werk voor me. Ik ging samen met een legervoorder langs scholen om onze kijk op vrede en veiligheid te geven. Wij leven in een vrij en democratisch land en dan moet je burgerschap ook echt aanmoedigen. Politici kwamen in de tijd van de Koude Oorlog niet uit die cyclus van de wapenwedloop, het was goed dat burgers zich er mee gingen bemoeien. In Midden- en Oost-Europa moes-

ten hele bevolkingsgroepen zuchten onder het juk van het communisme. Wij wilden de regering helpen om een nieuwe aanpak, een nieuw beleid te voeren.

VERWACHTINGEN - Mijn verwachtingen zijn in wezen nog hetzelfde als die van vroeger. Ik hoop dat burgers bestuurders kunnen helpen om de uitdagingen van onze tijd aan te gaan. Dat we economische hervormingen doorvoeren, waardoor de ongelijkheid in de wereld minder wordt. Oorlogen komen niet zo maar uit de lucht vallen. Fundamentalisten spelen in op armoede, mensen die zich achtergesteld voelen, zijn vatbaarder voor radicale gewelddadige ideeën. In Doetinchem organiseren we de Dag van de Dialoog, waarbij we met mensen van diverse pluimage naar elkaar luisteren en ideeën uitwisselen; een begin van vrede.

Korte berichten

Overleden

Op 12 maart is Jan ter Laak in Wilnis overleden. Jan was van 1968 – 1974 zowel secretaris van het Interkerkelijk Vredesberaad (IKV) als adjunct secretaris van Pax Christi en van 1983 – 1996 algemeen secretaris van Pax Christi. Als 'reiziger in vrede' (de titel van een van zijn eigen dagboeknotities in 1994) bezocht hij vele conflictgebieden. Kenmerkend was zijn vermogen mensen te inspireren en te binden. We zijn Jan buitengewoon dankbaar voor zijn langdurige en volhardende inzet voor een vredige en rechtvaardige wereld. Voor een in memoriam, zie www.ikvpaxchristi.nl

Irak van binnenuit

In Irak lijkt de chaos vaak compleet. Maar hoe redden burgers zich in die chaos? Het concept *Human Security from below* kan een perspectief bieden om de situatie in

Irak beter te begrijpen. Om dat moeilijke begrip uit te leggen, is een filmpje gemaakt. In het najaar van 2008 reisde IKV Pax Christi naar het noorden van Irak en interviewde een aantal Irakezen over hun veiligheidssituatie. Kijk op: http://www.ikvpaxchristi.nl/news_startpagina_filmpjes_voor_vrede.htm

Prijs voor Mitrovica Rockschool

Muziekschool Mitrovica Rockschool is door het ministerie van Buitenlandse Zaken uitgeroepen tot 'Best Project of 2008' (van het NCDO programma Matra/KPA). In de hotspot Mitrovica leven etnisch Albanezen en Serven sinds de oorlog vrijwel geheel gescheiden. Dit drukt zwaar op het dagelijks leven in Mitrovica en is funest voor het culturele leven van de eens bruisende rockmuziekstad. Mitrovica Rockschool, een project van Musicians without Borders (MwB), de

Kosovaarse organisatie Community Building Mitrovica (CBM), Fontys Rockacademie en IKV Pax Christi, ondersteunt jonge muzikanten in Mitrovica.

Alle kernwapens de wereld uit

Begin april ontmoeten alle NAVO-lidstaten elkaar om over de toekomst van de organisatie na te denken. Een dag ervoor heeft de Amerikaanse president Barack Obama voor het eerst zijn Russische ambtsgenoot Dmitri Medvedev gezien. Een uitgelezen moment om te praten over de 25.000 opgeslagen kernwapens die een steeds groter gevaar vormen voor de veiligheid.

Het is heel goed mogelijk dat er dit jaar grote stappen worden gezet om de kernwapens de wereld uit te krijgen. Prominenten uit de Verenigde Staten, Groot-Brittannië en andere Europese landen hebben zelf al comités opgericht om er aan te werken dat de wereld over tien jaar kernwapenvrij is. Dat is ook de inzet van de *Global Zero Campaign*, waaraan naast Amerikanen en Europeanen ook diplomaten en opinieleiders uit Rusland, China, het Midden-Oosten en Zuid-Amerika en uit 'nieuwe' kernwapenstaten zoals India en Pakistan hun naam verbinden.

"Ik steun dit appel, omdat leven zonder angst voor kernwapens world peace possible maakt"

Aleid Wolfsen,
burgemeester van Utrecht

Nederlandse politici zijn door IKV Pax Christi benaderd om de boot niet te missen en samen met andere landen van de Europese Unie en de NAVO nu een ambitieus programma voor nucleaire ontwapening in gang te zetten. Niet alleen afschaffing van oude kernwapens, maar ook voorkomen dat kernwapens gemoderniseerd worden. Nog niet alle Nederlandse parlementariërs zijn zo ver. Tweede Kamerleden van CDA, PvdA,

GroenLinks en SP hebben wel toegezegd dat ze internationaal onderzoek willen starten naar de vraag hoe de kernwapens afgeschaft moeten worden wereldwijd. De minister van Buitenlandse Zaken Maxime Verhagen moet, aldus de Tweede Kamerleden, hierin het voortouw nemen.

Het geluid van de kerken om te benadrukken hoe immoreel het is nog over kernwapens te beschikken, moet ook gehoord worden. Bisschop Van Luyn van het bisdom Rotterdam heeft zich al duidelijk uitgesproken: "Het gebruik van nucleaire wapens door staten of niet-statelijke actoren met het uitdrukkelijke doel burgers te doden is in zichzelf een excessieve vorm van terrorisme." Hij zei dit tijdens de presentatie van het rapport *Een kernwapenvrije wereld. Nieuwe kansen voor nucleaire ontwapening*. IKV Pax Christi hoopt in de andere kerken het debat over kernwapens een nieuwe impuls te geven. Het is nu de tijd om over wereldwijde afschaffing te praten.

Er zijn de komende maanden diverse momenten waarop politici zich buigen over het vraagstuk van de kernwapens. Ze doen dit bij het besluit over de JSF, bij de voorbereidingsconferentie voor het non-proliferatieverdrag, bij discussies over de NAVO en de inrichting van de Nederlandse krijgsmacht en natuurlijk bij de Europese verkiezingen.

IKV Pax Christi zet zich in om ervoor te zorgen dat politici de historische kans om nu alle kernwapens de wereld uit te krijgen ook echt aanpakken. IKV Pax Christi roept daarom op om het appel voor een kernwapenvrije wereld te ondertekenen. Afschaffen en vernietigen is een reële optie en de veiligste; dan kunnen terroristische groepen de wapens ook niet in handen krijgen, aldus het rapport.

Het rapport *Een kernwapenvrije wereld. Nieuwe kansen voor nucleaire ontwapening* is te downloaden op www.nonukes.nl Ook kunt u daar het appel voor een kernwapenvrije wereld tekenen.

Bijeenkomst 'Vrede en gerechtigheid'

De president van Soedan, Omar Al-Bashir, is aangeklaagd door het Internationaal Strafhof. Tegelijkertijd zijn er ernstige zorgen over de gevolgen op de korte termijn: Soedan zit na een lange burgeroorlog in een kwetsbaar vredesproces tussen Noord en Zuid en de president, die voorlopig nog niet achter tralies zit, moet zijn medewerking verlenen om de vrede te bewaren. Zie hier een van de grootste dilemma's voor een vredesbeweging. Wat moet voorrang krijgen: het vervolgen van oorlogsmisdadigers of de onmiddellijke verbetering van de veiligheid voor velen?

Ook in het geval van het Verzetleger van de Heer (*Lords Resistance Army, LRA*) werden we met dit dilemma geconfronteerd. Het rebellenleger zaait al ruim twintig jaar dood en verderf in Oeganda, DR Congo, Soedan en de Centraal Afrikaanse Republiek. Wij legden als eerste contact met de leider Joseph Kony, die eveneens wordt vervolgd door oorlogsmisdaden. We initieerden vredesbesprekingen zodat de rebellengroep de wapens zou neerleggen. Kun je praten en handen schudden met een leider van een beweging die zoveel bloed aan zijn

△ Delegatie op weg naar vredesonderhandelingen

handen heeft? Wij vinden niet alleen dat dit kan, maar dat dit moet. Tegelijkertijd moet er ook gerechtigheid komen voor de slachtoffers. Maar hoe kan dan de vrede én de gerechtigheid het beste gediend worden?

Wij nodigen u uit om op 19 juni hierover mee te denken en praten. Onderhandelaars en kenners van Soedan zullen uit de doeken doen hoe de eerste contacten met Joseph Kony en de LRA werden ge-

legd en hoe het vredesproces verliep. Ook wordt er beeldmateriaal van de onderhandelingen getoond. Bisschop Van Luyn zal de bijeenkomst om 13.30 uur in de Driehoek te Utrecht openen. Luister en praat mee over de morele, ethische en juridisch kant van dit dilemma van vrede en gerechtigheid! Aanmelden kan via het aanmeldingsformulier op de website www.ikvpaxchristi.nl of 030 - 233 33 46 of via Postbus 19318, 3501 DH Utrecht o.v.v. aanmelding 19 juni.

Nieuws van het IKV bestuur

Kerken betrekken bij wereldwijde afschaffing kernwapens

Het IKV bestuur heeft in een ontmoeting met vertegenwoordigers van kerken een oproep gedaan mee te werken aan het mobiliseren van de Nederlandse bevolking bij het afschaffen van de kernwapens. Momenteel zijn er nog 25.000 gestationeerd, waarvan er 10.000 op scherp

staan. Doelstelling van een wereldwijde campagne, in Nederland gecoördineerd door IKV Pax Christi kernwapens 'de wereld uit te helpen'. De campagne in Nederland richt zich vooral op de Nederlandse regering die hiervoor actief steun zoekt in Europa en bij de NAVO bondgenoten.

Het IKV bestuur sprak met de kerken ook over de nog uit te brengen notitie 'Europa als vredesproject' en over een reeds verschenen IKV Pax Christi rapport 'In gesprek met Hamas. Over het falen van de isolatiepolitiek'.

Ik haat oorlog

△ Temur op bezoek in Nederland

Een week lang hebben ze december vorig jaar met elkaar gepraat. Vijf mensen uit Georgië en vier uit Zuid-Ossetië, samen de kerngroep vormend van het Georgisch-Ossetische Civil Forum. Het was lang niet gemakkelijk om elkaar na de augustus-oorlog weer te zien. Een van hen is Temur, een vijftiger die lid is van een Zuid-Ossetische militie. Hij heeft in die augustusdagen zelfs zijn kalashnikov weer afgestoft. En toch zit hij met Georgiërs aan een en dezelfde tafel.

“**W**e zitten hier nu wel te lachen met elkaar, maar er zit veel pijn onder”, zegt Temur. Hij wijst op twee Georgische vrouwen in zijn gezelschap en zegt: “Megy’s huis is verwoest en ook Marina heeft problemen.” Ook aan zijn eigen kant, in Zuid-Ossetië zijn veel mensen hun woning kwijt of missen familieleden. Dat hij nu toch om de tafel zit met de vermeende vijand, is omdat hij weet dat oorlog uiteindelijk niets oplevert. “Ik haat oorlog, maar ik voelde me gedwongen om mijn land te verdedigen. We werden omsingeld door het Georgische leger. Onze eigen president en de generaal hadden de benen genomen, daarom moest ik wel onze stad verdedigen. Ik ben daar naar mijn Georgische gesprekspartners hier in het burgerforum heel open over. Ik lieg nooit en dat waarderen ze in me.”

Die openheid is belangrijk voor het welslagen van de dialoog die IKV Pax Christi op gang houdt. Ook al zitten de Georgische en Ossetische Civil Forumleden nog lang niet op alle onderwerpen op één

lijn, men discussieert met elkaar en luistert naar elkaars verhaal. De decemberweek in Nederland heeft het onderling begrip vergroot en het fundament van het forum verder versterkt. Bovendien heeft men met bezoeken aan het Europees Parlement, de Europese Commissie, de NAVO en Europese denktanks meer inzicht gekregen in de betrokkenheid van het buitenland. Dat is vooral voor de geïsoleerde Zuid-Osseten van groot belang.

Inmiddels zijn begin 2009 de eerste vervolgbijeenkomsten geweest, en zijn diverse initiatieven in voorbereiding. Want één ding is duidelijk: bij praten alleen willen de bevlogen Georgiërs en Osseten het niet laten. Zeker nu het officiële vredesproces (de Genève-besprekingen) nauwelijks van de grond komt is de vredesdialoog tussen burgers van groot belang. De toenadering moet concreet gestalte krijgen, zichtbaar voor de buitenwereld, in eigen land en daarbuiten. Want hoe de landkaart er in de toekomst ook uit zal zien: de Georgiërs en Osseten blijven buren.

Agenda

25 april

Afrikadag 2009, Den Haag

Op zaterdag 25 april organiseert de Evert Vermeer Stichting de Afrikadag. IKV Pax Christi werkt mee aan het debat over vrede versus gerechtigheid, met een case over het Internationaal Strafhof en Soedan. Meer informatie: www.afrikadag.nl.

9 mei

Vredeswerkdag, Catharijne Bioscoop, IKV Pax Christi en Meeting Plaza, Utrecht, 10.30 uur

Op zaterdag 9 mei organiseert IKV Pax Christi de Vredeswerkdag als inspiratie voor de Vredesweek 2009. Bezoekers van de Vredeswerkdag kunnen zich voorbereiden op het vredesweekmotto ‘Naar een nieuw klimaat van vrede’ met lezingen, workshops en werkmateriaal. Meer informatie: www.vredesweek.nl.

11 mei

Radio Darfur, Senaatszaal (in het Academieggebouw), Broerstraat 5, Groningen, 20.00 uur

Thema: het functioneren van VN Vredesmacht in Darfur.

Radio Darfur is een initiatief om zoveel mogelijk Darfuri's met radio te informeren over de situatie in hun land. De organisatoren van Radio Darfur, waaronder IKV Pax Christi, initiëren in Nederland een reeks debatten om het conflict in Darfur beter te kunnen begrijpen. Tijdens dit debat wordt de rol van de *civil society* in Darfur besproken. Meer informatie: www.radiodarfur.nl.

19 juni

Pax Christi Ledenconsultatie, de Driehoek, Utrecht, 13.30 – 17.00

Vrede en gerechtigheid. Bespreking van dit thema aan de hand van diverse sprekers waaronder een voorbeeld uit Oeganda. Opening door bisschop Van Luyn. Aanmelding via www.ikvpaxchristi.nl of 030 – 233 33 46

: Colofon

Redactie: Femke Rongen, Piet Halma en Helma Maas (eindredactie)

Met dank aan: Vehid Sehic, Eva Oosterwegel, Linda Schevers, Jannie Kuik, Jan Gruiters, Jaap Westhuis, Theo Berendsen en Len Munnik.

Fotografie: o.a. van Pierre Crom (ANP), Christian Bickel, Dr Santa, Geert van Kesteren, Davide Monteleone/Contrasto Hollandse Hoogte, Thijs de Lange, Meindert Korevaar, UCP en IKV Pax Christi-archief
Basisvormgeving: RAAK Grafisch Ontwerp
Drukkerij: Van der Weij BV, Hilversum
ISSN 1874-6497

IKV Pax Christi, Godebaldkwartier 74, 3511 DZ Utrecht
Postbus 19318, 3501 DH Utrecht
Tel (030) 233 33 46, Fax (030) 236 81 99
info@ikvpaxchristi.nl www.ikvpaxchristi.nl
Giro: 51 61

**IKV PAX
CHRISTI**

Het CBF-Keurmerk is verstrekt aan het IKV en aan Pax Christi Nederland